

να διαπιστωθούν με κρίση του αρμοδίου εκκλησιαστικού δικαστηρίου που επιβάλλει και τις σχετικές ποινές. Αυτόματη επιβολή ποινής δεν υπάρχει στο δίκαιο της Ορθόδοξης Εκκλησίας. Η στέρηση της εκκλησιαστικής κηδεύσεως που επιβάλλεται μετά θάνατον και άνευ δίκης στους αιρετικούς, τους σχισματικούς και τους αποστάτες, όπως και στους αυτοκτονήσαντες και τους πεσόντες σε μονοθεϊσμό, αν και αναφέρεται μεταξύ των εκκλησιαστικών ποινών στη βιβλιογραφία, κατ' ουσίαν έχει διαπιστωτικό και όχι ποινικό χαρακτήρα.

Κατά την ισχύουσα ελληνική εκκλησιαστική νομοθεσία, αν κάποιος κληρικός καταδικαστεί από δικαστήριο του Κράτους σε «εγκληματική ποινή», δηλαδή σε κάθειρξη πέντε ετών και άνω, αυτός με τη διαδικασία που προβλέπει ο Ν 5383/1932, άρθρ. 160 καθαιρείται από την Εκκλησία άνευ νέας εκκλησιαστικής δίκης. Μετά τον θάνατο μπορεί να επιβληθεί και ο Μέγας Αφορισμός ή Μέγα Ανάθεμα, όπως η περίπτωση του Ωριγένους, που καταδικάστηκε από την Ε' Οικουμενική Σύνοδο.

Το εκκλησιαστικό αδίκημα χαρακτηρίζεται από τους Ιερούς Κανόνες ως ασθένεια και ψυχικό αρρώστημα. Η εκκλησιαστική ποινή είναι μέσο ίασης και αντιμετώπισης του αρρωστήματος. Συνεπώς, οι εκκλησιαστικές ποινές αποβλέπουν στην παιδαγωγία και τελικώς στη σωτηρία τόσο του δράστη του κανονικού αδικήματος, όσο και των λοιπών πιστών. Γι' αυτό οι κανονικές ποινικές διατάξεις έχουν κατ' εξοχήν παιδαγωγικό και σωτηριολογικό χαρακτήρα. Π.ΧΡ.

Βιβλιογραφία:

Ράλλης Κ., *Ποινικόν Δίκαιον της Ορθόδοξης Ανατολικής Εκκλησίας*, Θεσσαλονίκη: Πουρναράς 21998· Παναγιωτάκος, Π., *Σύστημα του Εκκλησιαστικού Δικαίου κατά την εν Ελλάδι ισχύον αυτού*, Γ'. Το Ποινικόν Δίκαιον της Εκκλησίας, Θεσσαλονίκη: Πουρναράς 21999· Χριστοφιλόπουλος, Α., *Ελληνικόν Εκκλησιαστικόν Δίκαιον*, Αθήνα: χ.ε. 1965· Καχρυμάνης, Γ., *ΘΗΕ 1 (1965) 424-426*· Χριστινάκης, Π., *Η απόπειρα εκκλησιαστικού εγκλήματος. Μελέτη Νομοκανονική και ιστορικοσυγκριτική*, Αθήνα: χ.ε. 1978· Χριστινάκης, Π., *Τα υποκειμενικά στοιχεία του αδικού κατά τους ι.κανόνες*, Αθήνα 1986· Τρωιάνος, Σπ. - Πουλής, Γ., *Εκκλησιαστικό Δίκαιο*, Αθήνα/Κομοτηνή: Σάκουλας 2003, σ. 597 κ.ε.· Χριστινάκης-Γλάρου, Ειρ., *Η αρχή της μη αναδρομικότητας στους κανόνες των Οικουμενικών Συνόδων: Η αρχή της νομιμότητας στους Ιερούς Κανόνες. I. Η αρχή της μη αναδρομικότητας στους κανόνες των Οικουμενικών Συνόδων (Nullum crimen nulla poena sine lege praevia)*, Η σπουδή της περιπτώσεως (διδακτορική διατριβή), Αθήνα/Κομοτηνή: Σάκουλας 2007 (Forschungen zur Byzantinischen Rechtsgeschichte. Athenaei Reihe 17)· Πουλής, Γ., *Εκκλησιαστικό Ποινικό Δίκαιο*, Αθήνα/Θεσσαλονίκη: Σάκουλας 2007· Τρωιάνος, Σπ. - Παπαγεωργίου, Κ., *Θρησκευτική Νομοθεσία*, Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη 2009, σ. 1678.

Αδίκημα θρησκευτικό. Κάθε πράξη άδικη, καταλογιστή στον δράστη, που τιμωρείται από τον νόμο και στρέφεται κατά αγαθών και αξιών θρησκευτικού χαρακτήρα, τα οποία

ανάγονται από τον πολιτειακό νομοθέτη σε αντικείμενα ποινικής προστασίας. Η Πολιτεία προβαίνει σε επιμέρους εξειδικεύσεις με την τυποποίηση συγκεκριμένων εγκλημάτων, προκειμένου να προστατεύσει έννομα αγαθά, όπως η ατομική και συλλογική θρησκευτική συνείδηση, η λατρεία κάθε γνωστής θρησκείας, η θρησκευτική ειρήνη, κ.ά. Τη νομική προστασία αυτών των αγαθών υπαγορεύει η συνταγματική κατοχύρωση και διεθνής αναγνώριση των θεμελιωδών ελευθεριών, όπως η ελευθερία της σκέψης, της συνείδησης και της θρησκείας (Β' Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου του 1948, άρθρο 9 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης της Ρώμης του 1950 και 2 του Πρόσθετου Πρωτοκόλλου των Παρισίων του 1952, Ευρωπαϊκή Συνθήκη του Άμστερνταμ του 1997) αλλά και η ανάγκη λήψης μέτρων κατά των διακρίσεων εξαιτίας της θρησκείας [βλ. άρθρο 1 Χάρτη Ηνωμένων Εθνών (1945), Τελική Πράξη της Διασκέψεως ασφαλείας και συνεργασίας στη Ευρώπη (Ελσίνκι 1975), Διακήρυξη της Γενικής Συνέλευσης των Ηνωμένων Εθνών της 25 Νοεμβρίου 1981, κ.ά.].

Όλα τα ανωτέρω, και ιδίως το ατομικό δικαίωμα της θρησκευτικής ελευθερίας, επιβάλλει τη λήψη νομοθετικών μέτρων για την προστασία των πολιτών από προσβολές του δικαιώματός τους να διαμορφώνουν, να διατηρούν ή να μεταβάλλουν ελεύθερα τη θρησκευτική τους συνείδηση και να εκδηλώνουν ακώλυτα την πίστη τους με κάθε τρόπο, είτε ατομικά, είτε ως μέλη μιας θρησκευτικής κοινότητας. Τα κράτη δεν οφείλουν απλώς να σέβονται ή να ανέχονται το θρησκευτικό φαινόμενο. Το δικαίωμα της θρησκευτικής ελευθερίας δημιουργεί στην Πολιτεία την υποχρέωση να νομοθετεί κατά τέτοιο τρόπο, ώστε να υλοποιείται στην πράξη η κρατική μέριμνα για την προστασία των θρησκευτικών κοινοτήτων από προσβολές που, άμεσα ή έμμεσα, επιβουλεύονται την ελεύθερη παρουσία και ανάπτυξή τους στην κοινωνία, αλλά και αυτή καθαυτή την έννοια της ιερότητάς τους στις ανθρώπινες συνειδησεις. Το δικαίωμα της θρησκευτικής ελευθερίας περιορίζει τον κρατικό έλεγχο νομιμότητας των θρησκευτικών κοινοτήτων εντός του πεδίου διασφάλισης της μη διακινδύνευσης του δημοσίου ή κοινωνικού συμφέροντος. Για παράδειγμα, στην Ελλάδα, όπως και σε άλλα ευρωπαϊκά κράτη, το ατομικό δικαίωμα για την ακώλυτη άσκηση της λατρείας, προϋποθέτει τον χαρακτηρισμό της θρησκείας ως «γνωστής», δηλαδή προσίτης σε όλους, με φανερά δόγματα και δημόσια λατρεία. Στην ελληνική έννομη τάξη, άξια ποινικής προστασίας, πέρα από την επικρατούσα κατά το άρθρο 3 του Συντάγματος θρησκεία, ήτοι την Ανατολική Ορθόδοξη Εκ-

κλησία του Χριστού, είναι και κάθε άλλη «ανεκτή» θρησκεία (ΠΚ 199). Ανεκτή είναι η «γνωστή» θρησκεία, της οποίας τα δόγματα και η λατρεία δεν απειλούν τη δημόσια τάξη και δεν αντίκεινται στα χρηστά ήθη.

Σε γενικές γραμμές, οι ποινικές προβλέψεις, που απατούν κατά κανόνα στις νομοθεσίες των περισσότερων κρατών, αφορούν σε προσβολές της ακώλυτης άσκησης της λατρείας, της ελεύθερης διακίνησης των θρησκευτικών ιδεών, της θρησκευτικής συνείδησης, του οφειλόμενου σεβασμού προς τους ιερούς τόπους και σύμβολα, της αυτονομίας και του αυτοδιοίκητου των θρησκευτικών κοινοτήτων και των Εκκλησιών, της εντός των νομίμων πλαισίων ιεραποστολικής, φιλανθρωπικής και ανθρωπιστικής δράσης τους, της οικονομικής βιωσιμότητας και ανάπτυξης τους, κ.ά. Στα φιλελεύθερα νομικά συστήματα, επειδή τα παραπάνω αγαθά αποτελούν απόρροια του ατομικού δικαιώματος της θρησκευτικής ελευθερίας, τα απολαμβάνουν όλοι οι κοινωνικοί δικαίοι είτε ως άτομα, είτε ως μέλη κάποιας θρησκευτικής κοινότητας ή Εκκλησίας, ανεξάρτητα από το αν αυτά αντιστοιχεί στην πλειοψηφία ή σε κάποια μειοψηφία του γενικού πληθυσμού.

Η αρχή της ισονομίας, οι διεθνώς κατοχυρωμένες θεμελιώδεις ελευθερίες και κυρίως η προστασία της αξίας του ανθρώπου είναι το απαραίτητο όριο της ασκήσεως του ατομικού δικαιώματος της θρησκευτικής ελευθερίας. Ωστόσο, η αρχή της ισονομίας δεν αποκλείει την ύπαρξη ιδιαιτεροτήτων νομικών σχέσεων μεταξύ της Πολιτείας και μιας ορισμένης θρησκευτικής κοινότητας ή Εκκλησίας. Οι ιδιαιτερούσες αυτές σχέσεις (π.χ. επικρατούσα θρησκεία) οδηγούν κάποιες φορές τον νομοθέτη σε ειδικές ποινικές προβλέψεις, με αντικείμενο προστασίας που ανήκει ή αφορά μια συγκεκριμένη θρησκευτική κοινότητα ή Εκκλησία (βλ. λ.χ. την ειδική ποινική ρύθμιση του άρθρου 45 του Κ.Χ. περί θέσεως σε συναλλαγή ιερού πράγματος της Ορθόδοξης Εκκλησίας).

Εντός του παραπάνω πλαισίου, διαγράφεται ο κύκλος των εννόμων αγαθών, των οποίων η προσβολή συνιστά θρησκευτικό αδίκημα. Σε κάθε έννομη τάξη, το υπερθετικό πεδίο προσδιορισμού και επιλογής του αντικειμένου προστασίας των ποινικών διατάξεων, τοποθετείται σε ένα στάδιο που προηγείται χρονικά της νομοθετικής βούλησης, και ανάγεται στην αναζήτηση λύσεων για την αντιμετώπιση επιτακτικών αναγκών που λειτουργούν ως περιστάσεις και συνθήκες διαμόρφωσης της πολιτικής βούλησης (Amelung, 1972). Επιπλέον, η ποινική πρόβλεψη, ακόμη και στο μοντέλο της θετικιστικής συστημικής θεωρίας, η οποία δεν αναγνωρίζει το έννομο αγαθό ως προδικαστικό θεσμό, προ-

ϋποθέτει ένα πρωταρχικό αξιολογικό κριτήριο όχι μόνο για την έννοια του εννόμου αγαθού που προορίζεται να προστατεύει η ποινική διάταξη, αλλά και γι' αυτή καθαυτή τη μορφολογία του ποινικού συστήματος (Δημητράτος, 1998).

Ο νομοθέτης, όταν δίδει έμφαση στην παιδαγωγική λειτουργία του νόμου, στέκεται σε επίπεδο υψηλότερο από τη μέση κοινωνική αντίληψη περί του τι είναι άξιο ποινικής προστασίας, ανταποκρινόμενος στις ανάγκες και τις ιδιαιτερότητες της εποχής του. Το σημείο εκκίνησης για τη δικαιολόγηση μιας οποιασδήποτε ποινικής πρόβλεψης, όχι μόνο κατά τον χρόνο της θεσπίσεώς της αλλά και σε όλη τη διάρκεια της ισχύος της, βρίσκεται στο τι χρειάζονται περισσότερο ή λιγότερο οι κοινωνικοί δικαίοι να θεωρούν δεδομένο στην ηθική τους επικοινωνία με τους άλλους (Παπαγεωργίου, 2001). Η ανωτέρω τοποθέτηση, ερειδόμενη στη θεωρία της ηθικής ασφαλείας, υπερβαίνει τις δυσκολίες που δημιουργεί στον εκάστοτε νομοθέτη η αμφιταλάντευση μεταξύ δεοντοκρατίας και κοινωνικού ωφελιμισμού κατά τη διαμόρφωση των κριτηρίων της επιλογής των αντικειμένων που χρήζουν ποινικής προστασίας.

Περαιτέρω, τα φαινόμενα της παγκοσμιοποίησης και της ανάπτυξης του πολυπολιτισμικού στοιχείου των κοινωνιών θέτουν στην επικαιρότητα τη συζήτηση για τη διεύρυνση των πεδίων του νομικού πλουραλισμού, με αναμφίηστο, όμως, όριο την αρχή της ισονομίας, όταν πρόκειται για ρυθμίσεις που αφορούν σε αγαθά τόσο ουσιώδη για τον άνθρωπο και την κοινωνία, ώστε να κρίνονται άξια ποινικής προστασίας. Σε όλα τα παραπάνω, θα πρέπει να προστεθεί η διαπίστωση ότι διανύουμε μια περίοδο παγκόσμιας αφύπνισης της πνευματικότητας, η οποία δεν εκδηλώνεται μόνο με τη στροφή προς τις παραδοσιακές θρησκείες και τα «ιερά καθιδρύματα» τους, αλλά και με την αυξανόμενη εμφάνιση ενός είδους «αποκλειστικά» προσωπικής θρησκευτικότητας. Όσον αφορά τη θρησκευτικότητα που εκδηλώνεται μέσα από τη μετοχή σε ιδρυματικές θρησκευτικές κοινότητες και Εκκλησίες, οι περισσότερες κρατικές νομοθεσίες έχουν αναπτύξει ένα δοκιμασμένο μοντέλο νομοθετικής εξισορρόπησης του ατομικού δικαιώματος της θρησκευτικής ελευθερίας από τη μια πλευρά, και του δημόσιου και κοινωνικού συμφέροντος από την άλλη. Το κράτος δύναται να θέσει τα ποινικά όρια στη συμπεριφορά των κοινωνιών μιας γνωστής θρησκείας, εφόσον τα φανερά δόγματα και οι πρακτικές της δημόσιας λατρείας της μπορούν εύκολα να υπαχθούν ή να μην υπαχθούν στο πραγματικό γενικών κανόνων δικαίου. Ωστόσο, η εγγυητική λειτουργία του νόμου δεν μπορεί να

καλύψει επαρκώς τις περιπτώσεις των «ατομικών» ή «κλειστών» θρησκειών (cults), αν ο νομοθέτης μείνει προσκολλημένος στο παραδοσιακό μοντέλο της κρατικής ουδετερότητας απέναντι στο θρησκευτικό φαινόμενο (Robbers, 2005). Για παράδειγμα, η ευρωπαϊκή κοινότητα δεν έχει φθάσει στο σημείο να θεωρεί ανεκτή την εμπορικοποίηση του αγαθού της θρησκευτικής ελευθερίας, κατά τα αμερικανικά πρότυπα, όπου η έννομη τάξη δεν αποδοκιμάζει την «ανταγωνιστική», ήτοι με τους όρους της αγοράς και της ελεύθερης οικονομίας, δράση νεοφανών κυρίως θρησκευτικών ομάδων, οι οποίες θέτουν ως στόχο την όσο το δυνατόν μεγαλύτερη αύξηση των μελών τους, με δράσεις που υποχονταί όχι μόνον έναν αποκλειστικό τρόπο σωτηρίας αλλά και οικονομική ευμάρεια, επαγγελματική υποστήριξη, ταξίδια αναψυχής κ.λπ. (Robbers). Η κριτική που δέχεται από μια μερίδα της νομικής θεωρίας η ανάγκη διατήρησης του τυποποιημένου άδικου του εγκλήματος του προσπλυτισμού, θα πρέπει να λάβει υπόψη και αυτήν την παράμετρο, η οποία κατ' ουσίαν αποτελεί αξιολογική τοποθέτηση της Πολιτείας, απέναντι στις παραπάνω συμπεριφορές, ιδιαίτερα όταν αυτές ασκούν επιρροή στις συνειδήσεις προσώπων που βρίσκονται ή τίθενται σε ασθενέστερη κοινωνική θέση, όπως οι ανήλικοι, οι άποροι, οι ενδεδείκ, κ.λπ. (Χριστινικά, 2008).

Εκτός από την πολυμορφία των θρησκευτικών και φιλοσοφικών πεποιθήσεων και τους ραγδαίους πληθυσμιακούς συγχρωτισμούς μεγάλων θρησκευτικών παραδόσεων που έχουν μεταβάλει τις ανθρωποκεντρικές συνιστάμενες της κοινωνικής ευημερίας, για πρώτη φορά, φαίνεται να αποκτά προβάδισμα στις προτεραιότητες της παγκόσμιας κοινότητας η ανάγκη προστασίας του περιβάλλοντος και η παγκόσμια κατάφαση ενός μοντέλου αειφόρου οικονομικής ανάπτυξης του πλανήτη. Όλα τα ανωτέρω έχουν δημιουργήσει εν τοις πράγμασι ένα προηγμένο αξιολογικό πρότυπο, βασισμένο στις θεμελιώδεις ανθρώπινες ελευθερίες αλλά και σε οικουμενικά ιδεώδη, όπως η προστασία του περιβάλλοντος, η διάσωση μνημείων της παγκόσμιας ιστορικής κληρονομιάς, η συνεργασία και αλληλεγγύη των λαών. Αν η κοινωνία δεν εξαντλεί το ενδιαφέρον της σε ζητήματα βλαπτικότητας «βιοτικών» συμπεριφορών, αλλά εξακολουθεί να θεωρεί σημαντική την αντιμετώπιση κάθε προσβολής της υπαρκτικής γνησιότητας του ανθρώπου και της ελευθερίας του, τότε οφείλει να εξασφαλίζει μια στοιχεία εμπιστοσύνη για την προστασία του συμβολικού και αξιακού πλαισίου της. Ένα προηγμένο μοντέλο νομικού πολιτισμού δεν αρκείται στην εξασφάλιση της κοινωνικής ειρήνης (tolerance), αλλά οφείλει να υπηρετεί

την αντίστοιχη υπαρκτική γνησιότητα της κοινωνίας, την πραγμάτωση, δηλαδή της κοινωνικής συνοχής και αλληλεγγύης.

Η κρατική αξιολογία οφείλει να διέπει όλο το δίκαιο κατά τρόπο συστηματικό, ώστε να διασφαλίζεται η τήρηση της δημοκρατικής αρχής και η ισονομία. Υπ' αυτό το πρίσμα, ο νομοθέτης, έστω και σε ένα υπερθετικό στάδιο, που προηγείται της θεοπίστεως των ποινικών κανόνων, δεν λαμβάνει θέση υπέρ ή κατά της ύπαρξης του θεού, αλλά τοποθετείται αξιολογικά υπέρ της συμβολικής σημασίας του στις ατομικές συνειδήσεις. Η παρατήρηση αυτή έχει σημασία, προκειμένου να εντοπιστεί το αντικείμενο προστασίας, του οποίου η προσβολή ή η επιβουλή συνιστά θρησκευτικό αδίκημα.

Για παράδειγμα, το άρθρο 198 του Ελληνικού ΠΚ, που τυποποιεί το έγκλημα της κακόβουλης βλασφημίας, προβλέπει τιμωρία για «όποιον δημόσια και κακόβουλα βρίζει με οποιονδήποτε τρόπο τον Θεό». Η λέξη «Θεός» είναι μετανομικός όρος. Η νομική θεωρία δέχεται ότι ο Θεός είναι μια υπερβατική μεταφυσική έννοια, η οποία δεν αντιμετωπίζεται ούτε ως υποκείμενο δικαίου, ήτοι «παθών», ούτε ως αντικείμενο προστασίας, αλλά ως σύμβολο του αξιακού κώδικα της κοινωνίας, το οποίο ανάγεται σε στοιχείο της αντικειμενικής υπόστασης του εγκλήματος. Τα προστατευόμενα από τις διατάξεις του άρθρου 198 ΕλλΠΚ έννομα αγαθά είναι το ατομικό δικαίωμα της θρησκευτικής ελευθερίας και τα συλλογικά αγαθά της κοινωνικής και θρησκευτικής ειρήνης. Όμως, ο ιστορικός νομοθέτης δεν παραλείπει στην αιτιολογία του άρθρου να ορίσει ως αντικείμενο προστασίας της ποινικής αυτής διάταξης το «θρησκευτικό αίσθημα, ούτινος η τόνωση πρέπει να είναι εκ των κυρίων μελετημάτων της Πολιτείας».

Η παραπάνω διατύπωση αποτελεί δάνειο από Γερμανούς θεωρητικούς του ποινικού δικαίου (Frank, Maurach). Είναι από τις πλέον σπάνιες περιπτώσεις, όπου ο ιστορικός νομοθέτης συνδυάζει τις αρχές τόσο του κρατικού όσο και του κοινωνικού θετικισμού, για να μετασχηματίσει την υπερβατική έννοια του Θεού σε αόριστη αξιολογική έννοια του ποινικού δικαίου. Από την άλλη πλευρά, η μεταφυσική έννοια του Θεού ως απόλυτου και υπερβατικού όντος μπορεί να νοηθεί ενδογλωσσικά με μεγαλύτερη ακρίβεια από τη διατύπωση «θρησκευτικό αίσθημα». Το «θρησκευτικό αίσθημα», ως αντικείμενο προστασίας στο έγκλημα της κακόβουλης βλασφημίας, αντιμετωπίζεται κατά την εφαρμογή του ΠΚ 198 από τον δικαστή ως αξιολογικό στοιχείο, το οποίο εξ ορισμού έχει έντονο υποκειμενικό χαρακτήρα, ενώ στην αντικειμενική (κοινωνική) του διάσταση παρουσιάζει αισθητή μεταβλη-

τότητα στον χρόνο. Αξίζει να σημειωθεί ότι δεν υπάρχει ποινική πρόβλεψη για την κακόβουλη βλασφημία στον Γερμανικό ΠΚ. Το άρθρο 166 ΓερμΠΚ που τιμωρεί την καθύβριση δογμάτων, πεποιθήσεων και θρησκευμάτων δεν περιέχει στο πραγματικό του ως προσβαλλόμενα αγαθά τον «Θεό» ή το «θρησκευτικό αίσθημα», αλλά τις απτές εκδηλώσεις του θρησκευτικού φαινομένου (διατυπωμένα δόγματα, πεποιθήσεις και ομολογίες, έθιμα, λατρευτικές παραδόσεις και πρακτικές, θρησκευτικές κοινότητες και Εκκλησίες) με το πρόσθετο στοιχείο της κοινωνικής ειρήνης, ακόμη και στο στάδιο της διακινδύνευσής της, για την πλήρωση της υποστάσεως του εγκλήματος. Στην ελληνική έννομη τάξη οι κυριότερες άδικες πράξεις που προσβάλλουν έννομα αγαθά και αξίες θρησκευτικού χαρακτήρα και έχουν τυποποιηθεί ως εγκλήματα είναι οι εξής: κακόβουλη βλασφημία (ΠΚ 198), καθύβριση θρησκευμάτων (ΠΚ 199), διατάραξη θρησκευτικών συναθροίσεων (ΠΚ 200), περιύβριση νεκρού (ΠΚ 201), προσβολή της θρησκείας αιχμαλώτου (158 ΣτρατιωτικόςΠΚ), προσπλυτισμός (άρθρ. 4 α.ν. 1363/1938, όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 2 του α.ν. 1672/1939), αντιποίηση υπηρεσίας θρησκευτικού λειτουργού (ΠΚ 175), αντιποίηση αρχιραββινικής υπηρεσίας (άρθρο 18 παρ. 2 ν. 2450/1926), αντιποίηση στολής θρησκευτικού λειτουργού (ΠΚ 176), αντιποίηση στολής κληρικού και μοναχού της Ορθόδοξης Εκκλησίας (ΚΧ 45), τέλεση γάμου από ιερέα χωρίς επισκοπική άδεια (ΚΧ 49 παρ. 2), τέλεση ιεροπραξίας χωρίς άδεια αρχιραββίνου (άρθρο 18 παρ. 1 ν. 2450/1926), τέλεση μνηστείας χωρίς άδεια από τον γάμο (ΚΧ 49 παρ. 3), κλοπή πράγματος αφιερωμένου στη λατρεία (ΠΚ 374), θέση σε συναλλαγή πράγματος ιερού (ΚΧ 45 παρ. 2), μεταφορά σε μουσείο πράγματος ιερού χωρίς κανονική άδεια (ΚΧ 45 παρ. 3), κατάληψη δημόσιου (εκκλησιαστικού) κτήματος (Άρθρα 23 παρ. 1 α.ν. 1539/1938, όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 1 παρ. 2 α.ν. 263/1968), λειτουργία ναού ή ευκτήριου οίκου χωρίς άδεια (άρθρο 1 εδ. β' α.ν. 1363/1938), παραβίαση της σφράγισης ναού ή ευκτήριου οίκου από την αστυνομική αρχή (άρθρο 1 εδ. β' α.ν. 1363/1938), παραβίαση του αβάτου του Αγίου Όρους (ΚΧΑΟ186, 43β ν.δ. της 16-9-1926 περί κυρώσεως του ΚΧΑΟ) και ψευδορκία σε εκκλησιαστική δίκη (άρθρο 81 ν. 5383/1932). Η κατάχρηση εκκλησιαστικού αξιώματος του άρθρου ΠΚ196 δεν μπορεί να υπαχθεί στην έννοια του θρησκευτικού αδικήματος, αφού το προστατευόμενο έννομο αγαθό είναι η έννομη τάξη και η κοινωνική ειρήνη, αγαθά που δεν έχουν θρησκευτικό χαρακτήρα.

Ε.ΧΡ.

Βιβλιογραφία:

Frank, Das Strafgesetzbuch für das Deutsche Reich, Tübingen 1938· Maurach, R., Deutsches Strafrecht, Karlsruhe: Müller 1956· Τούσης, Α. - Γεωργίου, Α., Ποινικός Κώδικς, Ερμηνεία κατ' άρθρον, Αθήνα: Τζάκα & Δελαγαρμάτικα 1958· Κακριμάνης, Γ., «Αδίκημα θρησκευτικών», ΘΕ 2 (1962) 431-426· Amelung, Rechtsguterschutz und Schutz der Gesellschaft, Frankfurt 1972· Μαρinos, Α., Η θρησκευτική ελευθερία, Αθήνα 1972· Μνναϊδης, Σ., Η θρησκευτική ελευθερία των Μουσουλμάνων στην ελληνική έννομη τάξη, Αθήνα/Κομοτηνή: Σάκκουλας 1986· Πουλής, Γ., «Το έννομο αγαθό που προστατεύεται με το έγκλημα του προσπλυτισμού», ΠοινΧρον 33 (1983) 222-229· Πουλής, Γ., Θρησκευτικό Ποινικό zu einer Theorie der strafrechtlichen Moralität, Baden-Baden: Nomos 1994· Δημητράτος, Ν., Έννομο αγαθό και διδασκαλία περί εγκλήματος στο ποινικό δίκαιο, Αθήνα/Κομοτηνή: Σάκκουλας 1998· Παπαγεωργίου, Κ., «Ποινικοποίηση και Ηθική», Ισοπολιτεία 5 (2001) 140-141· Robbers, G., "State and Church in the European Union", State and Church in the European Union, Nomos 2005, σ. 577 κ.ε.· Χριστινικά-Γλάρου, Ε.ρ., «Θρησκευτική αγωγή και προσπλυτισμός στην ελληνική πραγματικότητα», Δίκαιο, Αθήνα/Κομοτηνή: Σάκκουλας 1996· Παπαγεωργίου, Κ., Schaden und Strafe auf dem Weg. Η θρησκευτική αγωγή στην Προτοβάθμια Εκπαίδευση: Προβληματισμοί και Προοπτικές, Αθήνα: Γρηγόρης 2008· σ. 67-88. Τριλιάνος, Σ.π. - Παπαγεωργίου, Κ., Θρησκευτική Νομοθεσία, Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη 2009· Μαργαρίτης, Μ., Ποινικός Κώδικας, Ερμηνεία-Εφαρμογή, Αθήνα 2009.

Αδικηταναύρων επισκοπή. Αναφέρεται ως 11^η από τις 16 επισκοπές της μητρόπολης Ατταλείας. Ο επίσκοπος της αναφέρεται ως Δικιοταναύρων, Αδικηταναύρων, Δικηταναύρου, Δικηταναύρων, Κηταναύρων, Αδείας Ταναύρων και Δικουζανάβρων. Ο Parthey στον κατάλογο του Ιεροκλέους την τοποθετεί βορειοδυτικά της Πέργης, κοντά στο σημερινό χωριό Kirkgoz, ενώ ο Honigmann νοτιοδυτικά της Αττάλειας κοντά στο χωριό Gokdeler. Π.ΣΤΡ.

Βιβλιογραφία:

Γαλάνη, Ευ. Ι., Ιστορία της Πέργης: Πολιτική και Εκκλησιαστική, Αθήνα: Ίδρυμα Μείζονος Ελληνισμού x.x.

Αδικώ (Κ.Α.). Διαπράττω αδικία εναντίον κάποιου, τον βλάπτω και σπ μέση και παθητική φωνή, «αδικούμαι». Α.ΔΡ.

Αδίτι. Θεά της ινδικής μυθολογίας, μητέρα του Βαρούνα και του Μίτρα, που ταυτίζεται με τη μεγάλη «Μπέρα γη» και με την «ιερή αγελάδα». Συχνά εξισώνεται με τη γη και με το σύμπαν, δλωτικό της ευρύτητας της. Ν.ΔΗΜ.

Αδόκιμος (Κ.Α.). Ο μη δόκιμος, ο ακατάλληλος, ο μη δοκιμασμένος και κατ' επέκταση ο ανίκανος, ο άχρηστος (Ρωμ 1:28· Α' Κο 9:27· Β' Κο 13:5-7· Β' Τι 3:8· Τιτ 1:16). Α.ΔΡ.

Αδολεσξία. [$\alpha\delta\lambda\upsilon\sigma\iota\alpha$ (= πολύ, αφθόνως) ή $\alpha\delta\epsilon\iota\upsilon\upsilon$ (= όχλησιν) + $\lambda\epsilon\sigma\chi\eta$ (= συνομιλία, συζήτηση)], garrulity, gabble, prate, Redefluu· βλ. και verbalism, βαπτολογία. Η λέξη 'αδολεσξία' σημαίνει την ακατάσχετη, υπερβολική σε μάρκος (αμετροέπεια, λογοδιάρροια), φλύαρη, απερισκεπτη και κου-